

Kommentarer fra Norsk Regnesentral til høringsnotatet “Åpen programvare i Norge”

v/ Sjefsforsker Wolfgang Leister

1. Styrker og svakheter ved rapporten

Rapporten gir en grei oversikt og kartlegging over bruk av programvare med åpen kildekode i Norge i dag. Rapporten bringer lite nytt til fagmiljøene. Det meste som beskrives er kjente forhold, og rapporten burde i større grad ha konsekvensanalysert disse forholdene. Rapportens fortjeneste er å samle disse kunnskapene på relativt få sider. Dessverre er rapporten noe unøyaktig i endel definisjoner og utsagn, bl.a. enkelte avsnitt der lisenser er omtalt.

I rapporten blir det ikke godt nok skilt mellom bruk av åpen kildekode i seg selv og som ledd i en forretningsmodell for et kommersielt selskap. Denne vanlige “forglemmelsen” fører ofte til myter som skader bruken av programvare med åpen kildekode, f.eks. påstanden om at programvare med åpen kildekode ikke koster noe, at man angivelig ikke får vedlikehold, at man angivelig ikke kan tjene penger på programvare med åpen kildekode, osv.

Til stor grad gir rapporten inntrykk av at bruk av programvare med åpen kildekode er det samme som introduksjon av operativsystemet Linux i det offentlige. Linux er bare ett aspekt av mange. Det burde kommet tydeligere frem at fagapplikasjoner¹ kan utvikles med åpen kildekode for ulike plattformer (Unix, Linux, Windows, osv.).

Bruk og utvikling av fagapplikasjoner med åpen kildekode uansett på hvilket operativsystem disse kjøres, må være en prioritert oppgave. Det faktum at fagapplikasjoner ikke kan portes til annen plattform viser at brukerne (i dette tilfellet det offentlige) er prisgitt de som utviklet disse applikasjonene på godt og vondt.

Dersom utvikling av fagapplikasjoner som bruker nye forvaltningsstandarder introduseres som programvare med åpen kildekode vil dette gi en unik sjanse til å bane vei for bruk av programvare med åpen kildekode i det offentlige. Dette vil resultere i mye åpnere systemer, noe som vil være positivt i forhold til demokratiske prosesser.

Utvikling av programvare med åpen kildekode ved kommersielle aktører og kommersielle utviklere er på ingen måte en motsetning når det gjelder fagapplikasjoner for det offentlige. Utvikling og oppgradering av fagapplikasjoner må betales av brukerne hhv. det offentlige uansett om det er åpen kildekode eller proprietære løsninger, men forsterket gjenbruk av programvare der kildekode er tilgjengelig vil kunne gi en mye mere effektiv utnyttelse av midlene som står til rådighet. I disse fagapplikasjonene er det ikke negativt for det offentlige at programvaren har fritt tilgjengelig kildekode.

---

¹Begrepet “fagapplikasjon” brukes som i rapporten. Med begrepet fagapplikasjon betegnes de applikasjonene som støtter saksbehandlere i det daglige arbeide, utover standardfunksjoner som tekstbehandling, regneark, osv.

2. Forholdet mellom offentlig og privat sektor på området

Når vi går ut ifra rollefordelingen at det offentlige bestiller programvare og tjenester fra private bedrifter som utvikler produkter, så vil bruk av programvare med åpen kildekode gi det offentlige muligheten til å påvirke utviklingsprosessen til stor grad. Dette forutsetter imidlertid at kunnskap om systemer med åpen kildekode er tilgjengelig i organisasjonen der brukeren er. Mens slike kunder kan oppfattes som krevende, så vil sluttresultatet ofte bli et bedre tilpasset produkt, som igjen vil komme kommersielle utviklere til gode. I denne sammenheng burde det nevnes at man må skille mellom programvare med åpen kildekode og forretningsmodell for bedriften som utvikler programvare.

Ved introduksjon av programvare med åpen kildekode vil det offentlige kunne ta en mer aktiv rolle i utformingen av produkter, noe som vil gi fordeler for bruk i det daglige arbeidet. Brukerne er da ikke lenger nødt til å godta produkter som er forhåndsbestemt av en bedrift, men kan aktivt delta i utformingen.

3. Hvilke samfunnsområder er velegnet for å ta i bruk åpen programvare

Alle samfunnsområder er like godt egnet for å ta i bruk åpen programvare både på systemnivå og applikasjonsnivå (fagapplikasjoner).

For en satsing på programvare med åpen kildekode er det å anbefale at man starter med områder det allerede finnes fagapplikasjoner tilgjengelig idag. Områder der det finnes fagapplikasjoner omfatter bl.a. helsevesenet (det finnes åpne implementeringer på standarder, f.eks. lagring og overføring av bildediagnostikk), og skoleverket. Generelt vil også fagapplikasjoner til alle etater kunne utvikles ved hjelp av åpne løsninger. I tillegg kommer alle områder der programvare med åpen kildekode allerede brukes idag (serverløsninger, standard desktop løsninger med Open Office, osv.).

4. Bør offentlige instanser støtte bruk av åpne standarder, hvilke tiltak kan iverksettes?

For å unngå at informasjon til/fra og om borgere monopoliseres av bedrifter gjennom proprietær lisensiering er det nødvendig og viktig at åpne standarder brukes. I dagens samfunn kan det ikke aksepteres at informasjon fra det offentlige krever at man har tilgang til en proprietær teknologi. Det beste ville være utelukket bruk av åpne standarder. Alternativt må det kreves at formater må være åpent beskrevet og implementerbare på programvare med åpen kildekode. Forskjellen mellom begge mulighetene er spørsmålet om hvem som kontrollerer videreutvikling av standardene.

Det må sikres at tilgangen til informasjon ikke forsvinner som en følge av endringer i lisenssituasjonen på bestemte programvarer. Dessuten må det tas høyde for eventuelle utvidelser på både format (standard) og programvare.

Som eksempel nevnes at valget av streaming-format som den statlige TV-kanalen har gjort ikke oppfyller dette kravet, da større brukergrupper ble utelukket; brukere av Linux hadde en periode i praksis ikke tilgang til materialet lagt ut på NRK.

5. Hindringer og utfordringer knyttet til å ta i bruk Linux

Operativsystemet Linux må ses som en plattform, som må driftes og vedlikeholdes som andre plattformer. Opplæring av både driftspersoner, saksbehandlere (brukere) og beslutningstagere i de relevante delene av Linux er et grunnelement.

Den største hindringen for å ta i bruk Linux er tilgangen på fagapplikasjoner som brukes til å utføre de daglige oppgavene. Mens det for noen standardområder finnes applikasjoner (tekstbehandling, regneark, mm.), så er tilgangen på spesialiserte applikasjoner noe svakere, fordi disse har blitt utviklet for en annen plattform, som ikke er kompatibel. Problemet er i mindre grad av teknisk natur; gamle investeringer i fagapplikasjoner som ikke kan brukes på Linux og endel "psykologi" hos de involverte spiller en stor rolle. Det bør nevnes at det for noen fagområder er fagapplikasjoner bedre tilgjengelig for Linux enn for andre plattformer.

6. Konklusjoner

Mens operativsystemet Linux er å regne som en infrastruktur, så burde hovedtyngden heller ligge på utvikling av fagapplikasjoner som åpen programvare. Introduksjon av åpen programvare vil ha flere fordeler enn bare økonomiske.

Mange utfordringer ligger fortsatt i implementering av delvis lukkede standarder for multimedia-innhold. Selv om mye arbeid pågår på dette området, så er erfaringen at produktene ofte ikke er brukervennlig nok.

Arbeidet med å introdusere åpne standarder er like viktig som utvikling og bruk av programvare med åpen kildekode.

Med vennlig hilsen
Dr. rer.nat. Wolfgang Leister
Sjefsforsker, Norsk Regnesentral
epost: Wolfgang.Leister@nr.no

Norsk Regnesentral, Postboks 114 Blindern, NO-0314 Oslo
Tlf. 22 85 25 78 <http://www.nr.no>